

LEGAL ASPECTS OF THE SOCIAL AND SOLIDARITY ECONOMY

Plamen Petkov, PhD. Student

Department of Civil Law, Faculty of Law

University of Ruse Bulgaria

E-mail: pvpetkov@uni-ruse.bg

***Abstract:** Limited partnership with shares is an independent type of commercial company, which combines elements of the ordinary (simple) limited partnership and the joint stock company. According to its legislation, KDA is closer to AD, which follows from Art. 253, para 2 of the Commercial Law. According to this provision for ADC, the provisions for AD apply accordingly, as there is no special regulation of ADC. This appendix (in many cases even directly and not accordingly) refers primarily to the capital of KDA and its share structure to which it is allocated.*

***Keywords:** Commercial Law, commercial company, limited liability*

1. Законът за предприятията на социалната и солидарната икономика влезе в сила на 02.05.2019 година.

Съгласно чл. 3 от Закона за предприятията на социалната и солидарната икономика (ЗПССИ), тя е форма на предприемачество, насочено към една или няколко социални дейности и/или социални цели, осъществявани от предприятия, включително чрез производство на различни стоки или предоставяне на услуги, в сътрудничество с държавните или местните органи или самостоятелно. В чл. 2 от ЗПССИ социалната и солидарната икономика се определя като стопански отрасъл¹.

Традиционно в доктрината и в актове на Европейския съюз (ЕС) социалната и солидарна икономика се определя субективно – като съвкупност от кооперации, взаимоспомагателни дружества, сдружения, фондации, като през последните години към тях се прибавиха и социалните предприятия.

Този подход принципно е следван и от нашия ЗПССИ, който обаче предвижда оригинално разрешение при определяне субектите на социалната и солидарна икономика.

Съгласно чл. 5 от ЗПССИ субектите на социалната и солидарна икономика са кооперациите, юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност и социалните предприятия. Първите два субекта придобиват статус на субект на социалната и солидарна икономика *ex lege* (автоматично). Те стават такива субекти с вписването им в търговския регистър или в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, чрез което се определя и тяхната правно-организационна форма като юридически лица (ЮЛ). С вписването им в търговския регистър кооперациите придобиват и търговско качество. За кооперациите и юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност дефинитивно (формално) и априорно се приема, че те притежават и двете основни характеристики на субект на социалната и солидарна икономика, които следват и от чл. 3 на ЗПССИ – да са стопански (пазарен) субект, който извършва и социална дейност и/или преследва социална цел. Икономическият и социалният компонент са налице при кооперациите, които (за разлика от търговските дружества) не преследват приоритетно спекулативна цел (получаване на максимална печалба), а дейността им е насочена преди всичко към задоволяване на интересите на членовете, които могат да бъдат икономически, социални или културни според чл. 1 от Закон за кооперациите (ЗК). Същото се отнася и за европейското кооперативно дружество, чиято основна цел е задоволяване потребностите и/или развитие на икономическа и/или социална дейност на членовете му (срв. чл. 1, 3 от Регламент 1435/2003 ЕО относно устава на Европейското кооперативно дружество). Юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност обаче придобиват качеството на субект на социалната и солидарна икономика и когато не извършват

допълнителна стопанска дейност при условията на чл. 3, ал. 3-6 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ), т.е. без да са предприятие (стопанска единица) по смисъла на закона, тъй като не извършват производство и не предоставят на пазарен принцип услуги на трети лица. Това се отнася преди всичко за случаите, при които юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност получава безвъзмездно средства и/или също безвъзмездно разходва имуществото си съгласно чл. 41 от ЗЮЛНЦ. Пропуск на ЗПССИ е също, че не изисква изрично нестопанската цел на разглежданите сдружения и фондации да бъде социална според учредителния акт и вписването в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел.

Съвсем различно е положението при третия субект на социалната и солидарна икономика – социалното предприятие, което няма своя правно-организационна форма. За придобиване на този статус е необходима конкретна преценка за практическото наличие на три условия (предпоставки), посочени в чл. 7 на ЗПССИ. Две от тези условия са задължителни и постоянни – осъществяване на социална дейност и участие на членовете, работниците или служителите при вземане на управленски решения. Третото условие е алтернативно – или положителният счетоводен финансов резултат на предприятието да се разходва повече от 50 на сто и не по-малко от 7500 лв. за осъществяване на социална дейност или цел, или не по-малко от 30 на сто и не по-малко от три лица от наетите в предприятието да са субекти по чл. 7, т. 4 от ЗПССИ (хора с увреждания, продължително безработни, бездомни, пострадали от домашно насилие и др.). На тези изисквания може да отговаря всяко едно от търговските дружества (СД, КД, ООД или ЕООД, АД или ЕАД, КДА), техен клон, държавно предприятие по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон (ТЗ), общинско предприятие по чл. 52-55 от Закона за общинската собственост (ЗОС), юридическо лице с нестопанска цел в частна полза (сдружение или фондация), гражданско дружество, образувано по Закона за задълженията и договорите (ЗЗД). Следователно, социално предприятие може да бъде и образувание, което не е ЮЛ (напр. неперсонифицирани са клоновете, общинските предприятия и гражданските дружества).

Преценка за наличието на условията за социално предприятие се прави от министъра на труда и социалната политика или от оправомощено от него длъжностно лице, като качеството на такова предприятие възниква от вписването в специален регистър – този на социалните предприятия към Министерство на труда и социалната политика.

2. В доктрината, законодателството на отделните държави и в актове на институции на ЕС се използват и трите наименования – „социална икономика“, „солидарна икономика“ и „социална и солидарна икономика“, както е озаглавен нашия закон.

В доктрината се приема, че границите на социалната и солидарна икономика съвпадат и всички организации, които се считат за част от солидарната икономика, несъмнено са част и от социалната икономика². Поддържа се също, че тъй като социалната и солидарна икономика имат сходни институционални и организационни форми, ценности и демократични механизми при вземането на решения, до голяма степен двете понятия съвпадат³.

По мое мнение социалността и солидарността са взаимно обусловени и взаимно проникващи се характеристики на икономиката, но не трябва да се отъждествяват.

Най-общо социалната икономика (произвеждането на стоки или предоставянето на услуги) е насочено към постигане на определена социална цел и/или извършване на социална дейност в интерес на лица или социални групи в неравностойно положение. Както се посочва и в чл. 3 на ЗПССИ, социалната икономика е форма на предприемачество. Предприемачеството се свежда до начин за управление на бизнес (стопанска дейност) за собствена сметка и на собствен риск. Предприемачеството се извършва с цел печалба, която изцяло или частично се реинвестира в определена дейност. Когато тази дейност е социална и/или се преследва социална цел, предприемачеството е социално. При социалната икономика приоритетно значение имат социалните предприятия, които са нейни основни структуроопределящи звена.

Солидарността е ценностна категория, която може да се прояви във всички сфери на обществения живот, а не само като социална солидарност в разглеждания тук смисъл. Тя се основава на принципите на взаимопомощта и сътрудничеството. Социалното предприемачество не е задължително да се основава на тези принципи.

Като общностна категория социалната солидарност се проявява в набирането на средства от всички, но от държавния бюджет и специализираните фондове тези средства се разхождат само в полза на определени субекти и социални групи.

Като корпоративна категория солидарността се проявява във вътрешните отношения между членовете и между тях и дадената организация, в която участват. Солидарността се проявява по различен начин за отделните субекти на социалната и солидарна икономика. Най-съществено е това проявление при кооперациите, докато при държавните и общинските предприятия, които са придобили статус на социално предприятие, солидарността има ограничено прилагане. В разглеждания тук смисъл солидарността не се прилага при фондациите, които са некорпоративни ЮЛ (нямат членски състав). Различно е участието в управлението на членовете и в зависимост от вида на търговските дружества, които са социални предприятия. Така например в СД по правило управленските решения се вземат с единодушие, а ако в дружествения договор е предвидено те да се приемат с мнозинство, тогава всеки съдружник има право на един глас, докато в АД акциите с имуществени привилегии могат да бъдат без право на глас, както и да се издават акции с два или повече гласа. От изложеното следва, че регулирането на икономическата активност в дадени социални организации не винаги се основава на т. нар. принцип „отдолу – нагоре“, който се определя като главна характеристика на солидарната икономика⁴.

От изложеното следва, че основно и определящо значение има квалифицирането на икономиката като социална, но без да се счита за грешка едновременно ѝ определяне и като солидарна, какъвто е подходът на нашия ЗПССИ. Следва да се има предвид обаче, че чл. 3 на ЗПССИ като наименование определя коя икономика е социална и солидарна, но всъщност визира само социалната икономика, без да посочва каквито и е характеристики на солидарността. В това отношение чл. 3 на ЗПССИ се нуждае от допълнение.

В редица други определения, дадени в теорията и практиката на европейски и международни институции, подходът е обратен на нашия ЗПССИ, но също толкова непоследователен, тъй като се дава изрично (формално) определение само на социалната икономика, но по същество се включват редица характеристики на солидарната икономика, които дори преобладават пред тези на социалната икономика.

В значителна степен като обобщаващо на горепосочените дефиниции може да се посочи работното определение на социалната икономика, изложено в „Социална икономика на Европейския съюз“⁵.

В това работно определение социалната икономика е дефинирана като група от частни предприятия с официална структура, независими във вземането на решения и със свобода на членството, създадени, за да задоволяват потребностите на своите членове чрез пазара, като произвеждат стоки и предоставят услуги, застраховане и финансиране. Вземането на решения и разпределението на печалбата между членовете не са пряко свързани с вложения капитал (вноски на членовете). Всеки член има право на един глас или управлението непременно се извършва с участието на всички.

Това определение обаче се отнася преди всичко за субекти на социалната и солидарна икономика, които са корпоративни ЮЛ (за сдруженията и преди всичко за кооперациите), докато за социалните предприятия посочените проявления на солидарността търпят редица модификации, ограничения или изключения в зависимост от тяхната правно-организационна форма.

За контакти:

Пламен Петков, Катедра „Частноправни науки“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, Е-mail: pvpetkov@uni-ruse.bg